

PREŠTETI NEPREŠTEVNO? INDIJANCI V STATISTIČNIH DOKUMENTIH ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Klaus Frantz

UDK: 314(73=81/=82)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Preštetih nepreštevno? Indijanci v statističnih dokumentih Združenih držav Amerike.

Ob koncu 20. stoletja so vedenja o številu in geografski razporeditvi staroselcev oziroma ameriških Indijancev v ZDA še zelo skopa oziroma nenatančna. Vzroke gre iskati predvsem v naslednjih dejavnikih: popisnih navodilih in postopkih, državnih in plemenskih interesih ter v zapoznelem (samo)priznavanju k indijanski rasi oziroma narodu. Interpreti popisnih rezultatov in drugih statističnih podatkov o Indijancih morajo zato upoštevati okoliščine, v katerih so ti viri nastajali.

ABSTRACT

Counting the uncountable? Statistical registration of American Indians in the USA.

At the dawn of the 21st century the knowledge on the number and the settling pattern of the American Indians in the USA is still very vague. The following reasons can be named: the census procedures and definitions of race and ethnicity, the interests of the state and their institutions, the interests of Indian tribes and their members and the late race awareness among Indians of North America. Researchers working with statistical material must be aware of that.

AVTOR

Klaus Frantz

Naziv: dr., univerzitetni diplomirani geograf,

izredni univerzitetni profesor

Naslov: Institut für Geographie, Universität Innsbruck, Innrain 52, A – 6020 Innsbruck, Avstrija

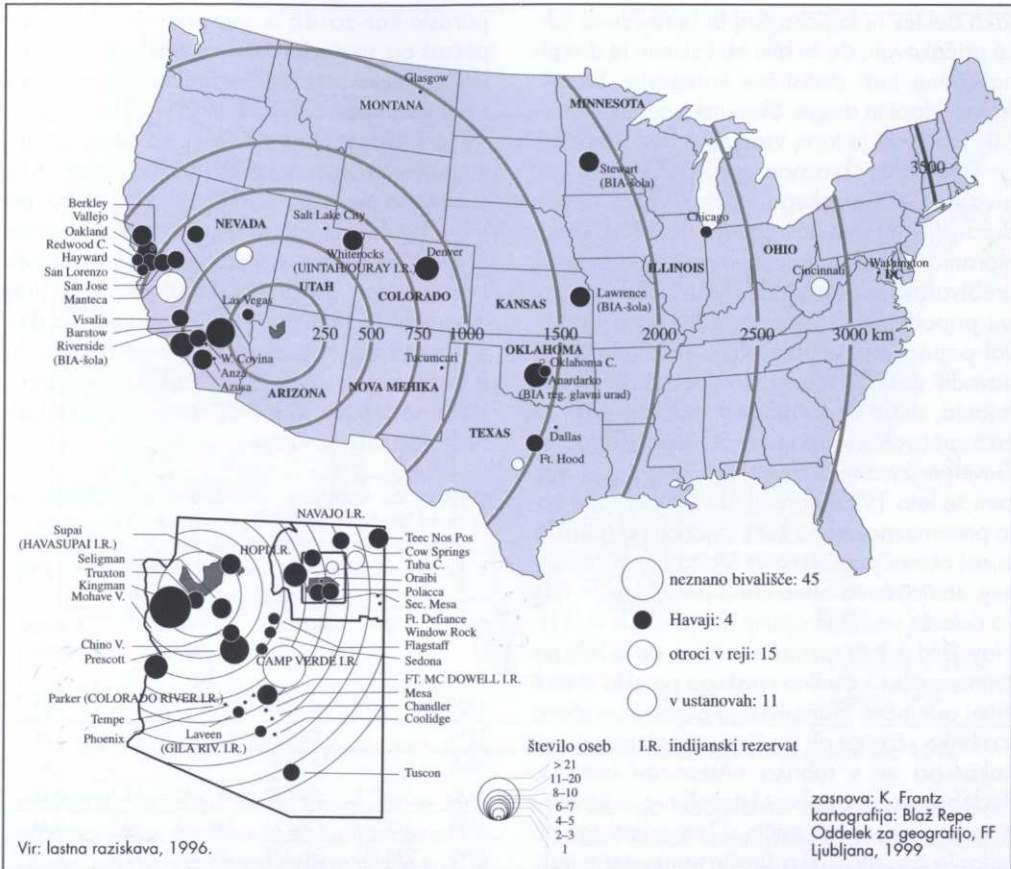
Faks: 00 43 512 507 2895

Telefon: 00 43 512 507 5410

V Združenih državah Amerike je statistična služba deležna izjemne pozornosti države in njenih ustanov. Zato preseneča ugotovitev, da je število prvih Američanov (The First Americans), torej ameriških Indijancev, v statističnih dokumentih poljubno veliko oziroma različno. Ameriški zvezni urad za statistiko (US Bureau of Census) navaja rezultate popisov do decimalke natančno, toda ob preverjanju podatkov oziroma navedb o Indijancih se zdi, da gre le za ocene njihovega števila. Ta ugotovitev drži tako za objave v publikacijah o popisih prebivalstva (15) kot za štetja, ki sta jih opravila Urad za zadeve Indijancev (Bureau of Indian Affairs – BIA) in Zdravstvena služba Indijancev (Indian Health Service – IHS), ter podatke, ki jih navajajo posamezna plemena.

Vprašljive navedbe oziroma v štetjih nerazumljiva in nasprotujoča si števila Indijancev (preglednica 1) lahko pojasnimo na več načinov. Enega od vzrokov vidimo v dejstvu, da se doslej še ni izoblikovalo soglasje o tem, koga gre šteti za Indijanca. Po drugi strani pa gre za netočnosti kriviti popisovalce, ki v času popisov niso bili seznanjeni s samosvojimi oblikami življenja in dela v indijanskih rezervatih. Številnih prebivalcev indijanskega rezervata Navajo v Arizoni, Novi Mehiki in Utahu na primer popisi niso zajeli, saj popisovalci niso bili seznanjeni z lokacijami posameznih indijanskih zaselkov (hogan¹). Na ta način si lahko razlagamo nasprotujoče si navedbe Zveznega popisnega urada in BIA, po katerih je bilo leta 1985 popisanih 167.000 Indijancev plemena Navajo, medtem ko je bilo ob štetju prebivalstva leta 1980 popisanih le 62.000 pripadnikov tega plemena. Nekatere Navaje so popisovalci zajeli celo dvakrat, saj so iste osebe popisali v dveh bivališčih na območju rezervata (14).

Sekundarno bivališče je bilo sploh pogost vzrok dvakratnega zajetja, posebno še, če je bilo eno prebivališče v rezervatu, drugo pa zunaj njega. Na podlagi terenskih raziskav je bilo ugotovljeno, da je leta 1996 živelo 484 (39 %) Indijancev plemena Hualapai zunaj svojega 4000 km² velikega rezervata v Arizoni (slika 1). Po navedbah plemenskih zastopnikov (Tribal Enrollment Officers) so bili navedeni

Slika 1: Poselitev Indijancev iz plemena Hualapai izven rezervata leta 1996.

ob popisu zajeti vsaj dvakrat – v rezervatu in na domu v Kaliforniji ali Arizoni.

Do podvajanj dejanskega števila pripadnikov posameznih plemen prihaja med drugim tudi zato, ker živijo v nekaterih rezervatih poleg matičnega plemena še pripadniki drugih plemen. Ti se pojavljajo v statistiki lastnega, »nacionalnega« rezervata, hkrati pa so zajeti tudi v kraju popisa. Vzroki njihovega gostovanja so lahko družinske ali gospodarske narave². O pripadnikih neavtohtonih plemen v rezervatih so, vsaj z uradne strani, podatki dokaj skopi, izvor teh Indijancev pa je pogosto neznan. Raziskovalec se lahko zanese le na lastno izkustvo oziroma terensko delo. V rezervatu plemena Hualapai na severozahodu Arizone je leta 1996 ob 727 pripadnikih matičnega ple-

mena in sedmih belih živelo še 111 Indijancev iz različnih indijanskih plemen (slika 2). Ta skupina prebivalcev v rezervatu, predvsem Indijancev iz sosednjih plemen (Havasupai, Hopi in Mohave), predstavlja tod 13 % vsega prebivalstva. Intervjuji in primerjava popisnih rezultatov so dokazali, da so bili mnogi ob popisu štet dvakrat.

K nedoslednostim v popisih pripomorejo tudi interpretacije avtorjev popisnih navodil. Pri zadnjih treh popisih so vztrajali pri enačenju pojmov »Indijanec« (American Indian) in »domorodec« oziroma »staroselec« (Native American), zaradi česar so primerjave s prejšnjimi popisi pogosto nemogoče. Statistika obravnava Eskime, Aleute, Havajce in Indijance kot posebne statistične kategorije prebivalstva.

Taka delitev ni logična, saj bi upravičeno lahko pričakovali, da bi bile ob Eskimih in drugih navedene tudi statistične kategorije Siouxi, Apači, Hopi in druge. Skupinska oznaka Ameriški Indijanci je torej vsebinsko nedosledna.

Dosedanja obravnava vprašanj o številu prebivalstva indijanskega izvora v Združenih državah Amerike nas navaja na misel, da si moramo ogledati navodila za zajetje tega prebivalstva v popisih. Do leta 1950 je o rasni pripadnosti prosto, po lastni presoji odločal popisovalec. Popisovalce so s skromnimi navodili poslali v mesta in na podeželje. Pona-rejanja, statistične napake in malomarnosti so zaznamovali vse popise do tega obdobja. Guverner zvezne države Virginija je popisovalcem še leta 1924 naročil, da lahko registrirajo posamezno osebo kot Indijanca, ki prebiva zunaj območja rezervatov Mattaroni in Pamunkey, samo, če ta nima črnih prednikov in lahko dokaže vsaj šestnajstino indijanske krvi (11). Navodilo je bilo razumljeno tako, da je bila na primer oseba z osmino črnega porekla in sedmimi osminami indijanskega porekla uvrščena v rubriko »črnc« ali kvečjemu »mešanec«, vsekakor pa ne v rubriko »American Indian«. Podobno so se popisovalec tudi v Severni Karolini – le na tak način si lahko razlagamo tedanje izrazito nizko število tamkajšnjih Indijancev – in Oklahomi, kjer so imeli mnogi tja preseljeni Indijanci deloma črnske prednike (10). Razmeroma skromno število prebivalstva indijanskega porekla v ZDA gre, vsaj do leta 1950, pripisati takim in podobnim navodilom popisovalcem (preglednica 1).

Ob popisu prebivalstva leta 1960 je Zvezni statistični urad izdal uredbo, po kateri naj se »popisani odloča o lastni rasni oziroma etnični pripadnosti«. Posamezniku je bila prepuščena uvrstitev v ustrezno skupino. Ta sprememba se jasno kaže v popisnih rezultatih. V Severni Karolini na primer, kjer je uradno priznan le rezervat Čerokijev, se je število indijanskega prebivalstva – zlasti zaradi upoštevanja pripadnikov indijanske skupine Lumbee³ – povečalo s 3.700 na 38.000. Po daljši stagnaciji se je v omenjenem desetletju povečalo tudi število tako imenovanih staroselcev. Njihovo število je

poraslo kar za 46 % (preglednica 1), njihov porast pa se nadaljuje še v naslednjih desetletjih. Število prebivalcev indijanskega izvora se je v letih od 1950 do 1990 v ZDA povečalo za štirikrat. Ob zadnjem popisu jih je bilo skoraj dva milijona, kar je predstavljalo 0,8 % celotnega prebivalstva države. To vsekakor ne more biti le rezultat naravnega prirastka omenjene prebivalstvene skupine. Po mnenju številnih avtorjev gre ta podatek pripisati prej omenjenim hibam popisnega postopka, po drugi strani pa je to posledica izginotja strahu, ki je Indijance desetletja dolgo odvrčal od tega, da bi se priznavali k svoji rasi oziroma k lastnemu etničnemu krogu.

Preglednica 1: Indijanci v Združenih državah Amerike med leti 1820 in 1990 po navedbah Zveznega urada za statistiko (U. S. Bureau of Census) in Urada za zadeve Indijancev (Bureau of Indian Affairs – BIA).

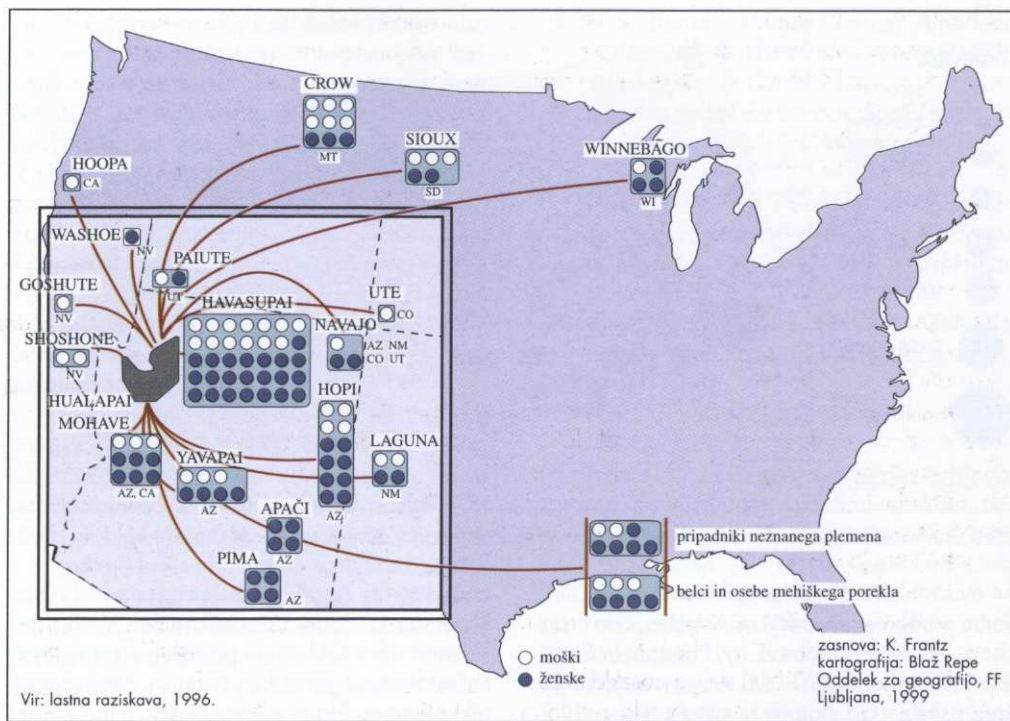
leto	popis*	status**	v rezervatih***		% vsega preb.
			št.	%	
1820	-	471.036	-	-	4.89
1850	-	388.229	-	-	1.67
1860	-	254.300	-	-	0.81
1870	313.712	298.000	287.640	91.7	0.79
1880	322.534	256.127	240.136	74.5	0.64
1890	248.253	246.834	230.437	92.8	0.39
1900	237.196	270.544	247.522	91.5	0.36
1910	276.927	304.950	256.320	84.1	0.33
1920	244.437	336.337	236.539	70.3	0.32
1930	343.352	340.917	185.377	54.0	0.27
1940	345.252	361.816	224.731	62.1	0.26
1950	357.499	315.389	244.906	68.5	0.24
1960	523.591	344.951	285.600	54.5	0.29
1970	792.730	453.227	332.582	42.0	0.39
1980	1.366.676	755.201	339.836	24.9	0.60
1990	1.959.234	1.183.910	411.435	21.0	0.79

* Podatki U. S. Bureau of Census (popisni rezultati);

** podatki Bureau of Indian Affairs (registracija urada za indijanske zadeve); *** podatki BIA (število in delež Indijancev, ki prebivajo v rezervatih).

Vir: ARCIA 1880, 1930 in 1940; U. S. Bureau of Census 1894 in 1991; BIA 1952 in 1961.

BIA (The Bureau of Indian Affairs) kot najbolj pristojna državna ustanova za vprašanja Indijancev v nasprotju s popisnimi podatki

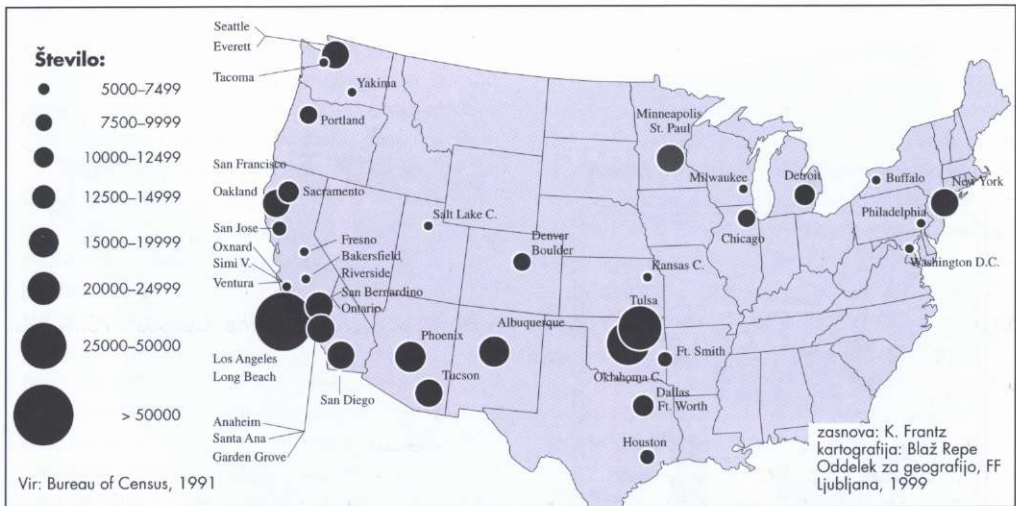

Slika 2: Število in poreklo gostujočih Indijancev v indijanskem rezervatu Hualapaijev leta 1996.

navaja precej nižja števila (preglednica 1). To ne preseneča, saj številčnost Indijancev ni v interesu ameriškega notranjega ministrstva, v okviru katerega BIA deluje. Za posameznika indijanskega izvora BIA namenja sredstva in je dolžna opraviti določene storitve, kar bi znalo ogroziti že tako okleščen proračun te ustanove. BIA vodj v svoji evidenci le tiste osebe, ki svoj rasni oziroma etnični status pravno opredelijo tako, da se vpišejo v seznam enega od indijanskih plemen, ki jih zvezna vlada priznava. Hkrati mora biti stalno bivališče osebe v indijanskem rezervatu ali v njegovi neposredni sosesčini. Ista ustanova zahteva tudi dokaze, ki pričajo, da je oseba dejanska indijanskega izvora (vsaj četrtsinsko). Zaradi državnega formalizma pa smo priča tudi paradoksalnemu položaju, ko so tisoči brez kakršnegakoli dokaza o indijanskem izvoru upoštevanji kot Indijanci določenega plemena. Takšne primere najdemo predvsem v indijanskih rezervatih z bogatimi naravnimi viri, kjer so se v tridesetih letih

20. stoletja mnogi belci pustili oklicati za Indijance. Najbolj kričeč primer je indijanski rezervat Osage v Oklahomi, kjer so se v času nastajanja seznama pripadnikov istoimenskega plemena na seznamu znašli tudi tako imenovani »instant Indijanci« (Instant Indians). S pomočjo podkupljivih zastopnikov BIA se je vsaj 151 izključno belim prebivalcem rezervata uspelo uvrstiti na seznam 2229 pripadnikov Indijancev plemena Osage (9). Samo ta majhna skupina belcev je od tedaj do danes prejela več kot 32 milijonov USD sredstev, ki jih vlada namenja za zaščito tamkajšnjih naftnih rezerv. Hkrati so te osebe tudi (so)lastniki plemenske posesti v skupni vrednosti več kot 10 milijonov dolarjev.

V nasprotju s temi »belimi Indijanci« pa ostaja na stotisoče deloma povsem čistokrvnih Indijancev brez indijanskega statusa. To velja predvsem za Indijance, ki živijo v mestih. Ob popisu leta 1990 je 66 % (leta 1980 le 54 %) Indijancev navedlo, da prebivajo na enem od

Slika 3: Mestna območja (Standard Metropolitan Statistical Areas) v ZDA z več kot 5000 Indijanci leta 1990.

54 mestnih območij (Metropolitan Areas) ZDA. Samo na območjih mest Los Angeles, San Francisco, Tulsa, Oklahoma City, Phoenix in Seattle je živel skoraj 290.000 Indijancev (slika 3). Brez ustreznega statusa je ostalo tudi približno 180.000–250.000 Indijancev, pripadnikov indijanskih skupnosti (tribes, bands, communities ...⁴), ki jih zvezni urad ne upošteva oziroma jim ne priznava statusa Indijancev. Večina, skoraj 70 %, jih živi vzhodno od Misisipija. Raziskave Oddelka za priznavanje in študij Indijancev (Branch of Acknowledgement and Research) pri BIA, ki ima nalogo ugoditi ali zavrniti vloge še neregistriranih skupin oziroma plemen, ugotavljajo, da je še približno sto skupnosti, ki se potegujejo za ta status oziroma se zanj pogajajo z vlado ZDA. Sedemnajstim je doslej uspelo in njihovim članom je bil priznan status Indijancev. Trinajst vlog so pristojni zavrnili.

Ceprav BIA za priznanje statusa zahteva dokazila o deležu »krvnega sorodstva«, je v rezervatih upoštevanje tega merila vedno pogostejše prepuščeno plemenom oziroma plemenskim poglavarjem. Merila, po katerih se ti odločajo o včlanitvi posameznika medse, se od plemena do plemena zelo razlikujejo. Če želi biti oseba sprejeta med člane plemena v rezervatu Ute Mountain, mora biti – v primeru, da se je rodila po letu 1958 – vsaj pet osmin Indija-

nec Ute. Pri Apačih v Belem gorovju (White Mountain, Arizona) zadostuje že četrtnina, pri Wyandotih v Oklahomi pa celo ena dvestopetinsdesetina genetskega zapisa. Med pripadniki plemena Sioux v Južni Dakoti (Pine Ridge) velja pravilo, da lahko postanejo člani plemena le tiste osebe, ki so bile rojene na ozemlju rezervata in je vsaj enemu od obeh roditeljev že priznan tak status. Indijanci plemena Ottawa v Oklahomi zahtevajo za včlanitev dokaz, da je bil nekdo od prednikov vpisan v prvi register plemena leta 1853. V rezervatu Fort Benton v Severni Dakoti zadostuje kakršenkoli dokaz o »indijanskosti«, če vlogo oziroma prošnjo podpre vsaj sedem članov plemenskega sveta. V kolikor želi oseba v Kaliforniji pridobiti status Indijanca zato, da bo uveljavljala denarne ugodnosti, ki jih dodeljuje Komisija za indijanske zahteve (Indian Claims Commission), zadostuje že dokaz o eni dvestopetinsdesetini indijanske krvi; če želi biti določena oseba udeležena v programih štipendij, ki jih dodeljuje BIA, oziroma namerava izkoriščati usluge zdravstvenega zavarovanja IHS (Indian Health Service), mora v dokaznem postopku dokazati, da je vsaj četrtinsko indijanskega porekla (11).

Nazadnje se ustavimo še pri statistikah, ki jih vodijo plemena oziroma plemenski pogla-

varji. Sprejemne in statistične službe plemen niso pretirano vnete vpisovalke in popisovalke lastnih članov v obdobjih, ko zvezna vlada prek Komisije za indijanske zahtevke namenja odškodnino za zaseženo zemljo na podlagi obsega dejanskega ozemlja. V obdobjih spremenjene politike zvezne vlade, ko je višina teh sredstev sorazmerna številu članov plemena, pa si plemenski sveti in ustrezne statistične službe merila za članstvo in registracijo članov razlagajo zelo širokogrudno. Taka izhodišča se posledično kažejo v izrazitih nihanjih števila članov posameznega plemena.

Raziskovalci, ki nameravajo uporabljati statistične podatke o Indijancih v ZDA, naj zato dosledno upoštevajo navedbe glede njihove verodostojnosti, bodisi da gre za podatke, ki so jim vir registri posameznih plemen, ali popisni rezultati, ki jih objavlja Zvezni urad za statistiko (Bureau of Census), ali pa so zbrani in na razpologo pri Uradu za indijanske zadeve (BIA) ter pri Indijanskem zdravstvenem zavarovanju (IHS).

1. *Bureau of Indian Affairs: Annual Report of the Commissioner of Indian Affairs (ARCIA), BIA-Archive. Washington D. C. 1880, 1930, 1940.*
2. *Bureau of Indian Affairs: Resident Population on Indian Reservations, 1950, BIA-Archive. Washington D. C., 1952.*
3. *Bureau of Indian Affairs: United States Indian Population and Land, 1960, BIA-Archive. Washington D. C., 1961.*
4. *Bureau of Indian Affairs: Indian Service Population and Labor Force Estimates, BIA-Archive. Washington D. C., 1985.*
5. *U. S. Bureau of the Census: American Indian and Alaska Native Areas (1990). Washington D. C., 1991.*
6. *U. S. Bureau of the Census: Social and Economic Characteristics. Washington D. C., 1993.*
7. *U. S. Bureau of the Census: Indians taxed and Indians not taxed in the United States at the 11th Census (1890). Washington D. C., 1894.*
8. *U. S. Bureau of the Census: 13th–21st Census (Population). Washington D. C., 1910–1990.*
9. *Feest, C. 1976: Das Rote Amerika. Nordamerikas Indianer. Wien.*
10. *Frantz, K. 1992: Zur Frage der territorialen Entwicklung und Souveränität der US-amerikanischen Indianerreservationen. Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft. Wien.*
11. *Forbes, J. 1981: Who is an Indian. Amerikastudien, 26, str. 404–415.*
12. *Indian Health Service: Population Statistics. Rockville, 1985.*
13. *Jett, S., Spencer V. 1981: Navajo Architecture: Forms, History, Distribution. Tucson.*
14. *König, R. 1980: Navajo Report 1970–1980. Von der Kolonie zur Nation. Neustadt.*
15. *Meister, C. 1978: The Misleading Nature of Data in the Bureau of the Census. Subject Report on 1970 American Indian Population. The Indian Historian, 11, No. 4, str. 12–19.*

Prevod in priredba za Geografski obzornik:
dr. Anton Gosar

OPOMBE

1. Hogan je značilen, tradicionalen tip hiše v plemenu Navajo. To enoprostorsko stavbo srečujemo na celotnem območju rezervata, predvsem zunaj novih, plansko zasnovanih naselij. Ogradje hiše je iz debel drevces in vej, ki se med seboj prepletajo. Indijanci to osnovno hišno konstrukcijo prekrivajo s kožami, travjem oziroma z različno malto. Vhodna vrata so obrnjena proti zahodu, dimnik je v osrednjem delu stavbe (glej tudi: Jett, Spencer, 1981).
2. Nič nenavadnega ni, če indijanske družine sprejmejo medse otroke sosednjih plemen. Več mesecev, celo več let so ti polnopravni člani družine gostiteljice. Pogosto so to otroci iz problematičnih zakonov, pri čemer ni nujno, da sta se družini spoprijateljili.
3. Indijanci plemena Lumbee žive v Severni in Južni Karolini. Nimajo lastnega rezervata, BIA jih ne priznava, pa čeprav so poleg Navajev, Siousov in Čerokijev s približno 51.000 pripadniki najštevilčnejše indijansko plemo. Izvor plemena Lumbee ni povsem jasen, dejstvo pa je, da kažejo značilnosti belske in negroidne rase. Nesporno je tudi, da jim je bilo leta 1732 dodeljeno ozemlje v omenjenih dveh državah. Raziskave, ki jih je opravil Oddelek za priznavanje in študij Indijancev (Branch of Federal Acknowledgement – BFA), niso dokazale, da ima to plemo lasten indijanski jezik.
4. Objavljeni podatki temeljijo na virih, ki jih je avtorju posredoval Oddelek za priznavanje in študij Indijancev (BFA).